

hogy az egyetlen képviselhető ideológia, esztétikai megközelítés érvényesülése idején vajon miféle szakmai ellentét lehetett az irodalomtudomány hazai képviselői között, amelyet csak külső erő igénybevételével lehetett semlegesíteni?

Mindezt kiegészítik az emlékezetfoszlányok a szeretett apáról, a barátokról; a magánélet eseményei, a katolikus sajtó és a felsőpapság viszonya, sajtómunkások intrikái és kiadói intimitások, amelyek össze-összeszövődnek focitörténeti részletekkel, adalékokkal. Bennük, általuk látszik a politika által korrumpált és tönkretett ország. Lehet(ne) mindent újrakezdeni.

BUDA ATTILA

(Az aranycsapat és a kapitánya, Kortárs Kiadó, Budapest, 2008, 284 oldal, 4490 Ft;

Fradi-szívetel hegyen, völgyben, Kairosz Kiadó, Budapest, 2008, 168 oldal, 2300 Ft)

LOSONCZY TÓTH ÁRPÁD:
Egy boldog menyasszony levelei
Meszlényi Terézia és Tanárky Augusztia levelezése

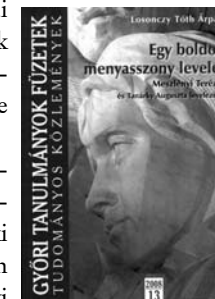
A Győri Tanulmányok Füzetek – Tudományos Közlemények 2008/13. számában jelent meg a Meszlényi

Terézia és Tanárky Augusztia levelezését bemutató izgalmas tanulmány. A több mint 100 oldalas mű körütekintően, alapos szakirodalmi háttérrel vizsgálja meg Kossuth Lajos és felesége, Meszlényi Terézia megismerkedési történetét és házasságkötési körülményeit. Losonczy Tóth Árpád azt a véleményt osztja, hogy megismerkedésük csak 1840 nyarára – Kossuth börtönből való szabadulása utánra – tehető. A szerző megállapításait nagy részben Tanárky Gyula (1815–1886) – a kor jelentős mezőgazdasági szakembere – naplófeljegyzéseire alapozza. Tanárky 1861-ben lett Londonban Kossuth Lajos titkára, majd követte őt Torinóba; „Naplója a magyar emigráció tevékenységének hű, elfogulatlan tükré, egyik legfontosabb forrása”.

Tanárky Augusztia, Tanárky Gyula húga bizalmas lánykori barátnője volt Meszlényi Teréziának. Az utókor szerencséjére naplót írt, s erre a naplóra bukkant rá Losonczy Tóth Árpád a Tanárky család levelezését tanulmányozva a Magyar Országos Levéltárban. Kossuth feleségéről a korabeli közvéleménynek – néhány visszaemlékezést leszámítva – eléggé lesújtó nézetei voltak. A szerző sem igyekszik ezt megcáfolni, sőt inkább elhomályosítja a romantikus szemléletet Kossuth és Meszlényi Terézia házasságával kapcsolatban. Bemutatja, hogy házasságuk Lászlóné Szűts

Jozefa házasságközvetítő révén jött létre. Szülői előrelátás híján gyakran éltek ezzel az eszközzel. A sors iróniája, hogy Tanárky Augusztia is szemet vetett az ifjú Kossuth Lajosra. Az értekezésben elsőként közölt, 1840. július 11-i keltezésű levélből egyértelműen kiderül, hogy Terézia halálosan szerelmes volt Kossuthba. Nem volt már fiatal nő, így nem mondott le barátnője javára. Saját remélt családi boldogsága fontosabbnak bizonyult, mint barátsága, ami nem sokkal élte túl a házasságkötést.

A műben feldolgozott és eredeti helyesírással – a Győr környéki erősen í-ző nyelvjárásban – közölt négy Meszlényi Terézia-levélből kiderül, hogy nem szépirodalmi igényű, hanem hétköznapi kapcsolattartás céljából írott leveleket olvashatunk. A reformkor szempontjából igen érdekes, ahogy a Pesti Hírlap sikeréről ír benne az esküvőjére készülődő menyasszony: „már csak hallottál azon új kiadott ujságról ezen cím alatt: a Pesti Hírlap, és ennek szerkesztőségét nagy unszúlásra átvette Lajos. Az szörnyü – annyien ily rövid idő alatt azt hordatják. Már az egész ország tudja, csak tán nyomoru győriek nem, vagy ők tán olvasni sem merik. Itt az emberek Hírlap kórság van, az kávéházokban nígyesível hordatják...”

A mai olvasó biztosan meglepődik a fenti mondatokon. Nem árul el magabiztos helyesírást, bár mentességére szolgáljon, hogy a nők ekkor még nem részesültek olyan alapos oktatásban, mint a férfiak. Vörösmartyék első helyesírási szabályzata csak 1832-ben, a nagyközönség számára 1833-ban látott napvilágot. Amíg ez az akadémiai szabályrendszer nyelvi normává rögzült, évtizedeknek kellett eltelnie.

A közölt levelek árnyalt képet mutatnak: egyrészt láttatják Meszlényi Terézia emberi gyengeségeit, például féltékenységét a Kossuth-rokonokra, ugyanakkor igazolják azt a rendkívüli mély, rajongásig fokozott érzelmet, amit a házastársak egymás iránt éreztek 1865-ig, Teréz tragikusan bekövetkezett haláláig.

Losonczy Tóth Árpád tanulmánya igen értékes, nem csak történészek számára érdemes olvasmány. Az 1840-es évek reformkorába enged bepillantást egy érdekes barátság és egy történelmi házasság kulisszatitkait felvillantva. Meszlényi Terézia ellentmondásos alakja képes közel kerülni az olvasóhoz, hiszen „örkődő angyalként a veszélyes pillanatokban is védte, gondozta, s mint »Magyarország méltó nagy asszonya« megtartotta férjét a nemzetnek”. A kötet végén

hús színes képből igényesen összeállított melléklet segít felidézni a korabeli helyszíneket, személyeket és kézírásokat.

SÁRVÁRY MARIANN

(Győr Megyei Jogú Város Levéltára, Győr, 2008, 130 oldal, ármejjelölés nélkül)

BOJTÁR ENDRE: „Hazát és népet álmodánk...”

Bojtár Endre könyve fontos összefoglaló lehetne. Nem azért, mert annyira új szempontok szerint írja meg a felvilágosodás és a romantika történetét a közép- és kelet-európai irodalmakban. Hanem mivel a nyelvújítási, sokszor nyelvteremtési mozgalmakon és a nemzeti irodalmak kialakulásán keresztül a különböző népek nemzeté válásának folyamatát mutatja be. Ezek az időben ugyan egymáshoz képest is több évtizednyi távolságban lezajló, mégis nagyon hasonló, egymást kísérő, másoló események az összetartozás nemzeti ideológiáinak alapjait vetik meg. A közösségi identitások, nemzeti elvű azonosságtudatok kialakulásának kérdése nagyon is aktuális. Ami nagy erénye a könyvnek, az a szerző kivételesen átfogó ismereteinek köszönhető, rendkívül széles kon-

textus: a Baltikumtól Görögorszáig vázolja fel a párhuzamos történeteket. A hasonlóságok és párhuzamok ilyen együttes bemutatása közös közép-európaiságunk megértéséhez visz közelebb, a kétszáz évvel ezelőtti irodalmi folyamatok megismertetése így a jelen perspektívájából is érvényes tanulságokkal járna.

A „*Hazát és népet álmodánk...*” Bojtár 1986-ban megjelent „*Az ember feljő...*” című művének bővített változata. Elméleti kiindulópontja az, hogy az irodalmak története magában hordozza a társadalomtörténet lenyomatát. Az irodalmi művekben megszólaló gondolatok alapján rajzol meg egy olyan esztörténeti ívet, amely az irodalmi nyelvek megteremtésével a nemzeti tudatok átalakulásához vezet.

A nemzeti identitásoknak a mai napig élő konstrukciói jönnek létre; közös emlékezetünk alapjai ugyanazok a mítoszok, amiket többnyire a romantika alkotott meg.

Bojtár azonban nem tud mit kezdeni a nemzet és a „nemzeti” fogalmival, ami politikai publicisztikáit ismerve nem meglepő. Ebben a tudományos igényű munkában viszont abba a paradox helyzetbe kerül, hogy saját tárgyához nem éppen az empátia igényével fordul. A történelmi regényekről szóló fe-

